

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET HÄSSLEBACKEN I LJUNGBY KOMMUN

Innehållsförteckning

BESKRIVNINGSDDEL.....	4
1. Syftet med reservatet.....	5
2. Administrativa data.....	6
3. Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning.....	7
4. Områdets bevarandevärden.....	9
4.1. Geovetenskapliga värden och förhållanden	9
4.2. Biologiska värden	9
4.3. Kulturhistoriska värden.....	9
4.4. Friluftsliv.....	10
4.5. Anläggningar.....	10
5. Genomförda inventeringar och dokumentation.....	10
PLANDEL	11
6. Skötselområden.....	11
6.1. Bevarandemål för hela området	11
6.2. Generella riktlinjer och åtgärder för hela området.....	11
6.3. Skötselområden.....	13
7. Jakt och fiske.....	21
8. Bränder, storm, översvämningar, insekts-/svampangrepp.....	21
9. Barnperspektivet.....	21
10. Utmärkning.....	21
11. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder	22
12. Förvaltning, tillsyn och uppföljning.....	22
BILAGOR.....	22
2a. Skötselplanekarta.....	23

BESKRIVNINGSDDEL

Naturreservatet består av betesmarker och skog tillhörande ensamgården Hässlebacken i östra Ljungby kommun. Området gränsar i nordost till naturreservatet Målaskogsberg, som består av betesmarker, slätterängar, ädellövskogar och sumpskogar. Betesmarkerna i Hässlebacken är belägna kring gårdscentrat, som är avstyckat som en privatbostad med tillhörande ekonomibyggnader. Skogen är belägen i naturreservatets östra del och består dels av blandskog på fastmark, dels av sumpskog på torvmark.

Betesmarkerna ligger på en höjd och terrängen är överlag småkuperad med före detta åker och äng sammanvävda i vad som idag är en sammanhängande betesmark. De gamla åkrarna är små och oregelbundet formade och har på vissa ställen kraftiga terrasskanter, vilka vittnar om jordbearbetning under mycket lång tid. Vällagda rösen och en bevarad linbastu finns också i inägomarken. Betesmarkerna är trädklädda med hög andel ädellövträd. På lönn växer bl.a. lunglav, vilken vittnar om lång kontinuitet på äldre lövträd.

Söder om betesmarken finns grandominerad yngre skog som är påverkad av skogsbruk och där huvuddelen av trädkiktet ska avverkas för att ge plats åt ytterligare betesmark.

I reservatets östra del dominerar tallskog på torvmark i det så kallade ”vinterkärret”. På flygfotot från 1957 syns torvgravar i detta område och 15 torvlador står vid denna tid utspridda i området. Skogen är i denna del alltså uppkommen efter 1957. De delar av tallsumpskogen som inte varit föremål för torvtäkt är äldre och har höga naturvärden. I nordost, på gränsen mot naturreservatet Målaskogsberg, ligger Hässlebackagöl som är en mindre myrsjö omgiven av öppen våtmark och sumpskog.

Slutligen finns i sumpskogen ett höjdparti med fastmark där en äldre barrblandskog ligger centralt, med yngre planterade granskogar i norr och söder. Målsättningen med detta område är att på sikt skapa äldre skog med högre lövandel genom att den planterade granskogen avverkas och självföryngras med löv- och talldominerad skog som ansluter till den befintliga värdekärnan.

Skötselåtgärderna i naturreservatet syftar till att bevara och restaurera områdets naturvärden för att på sikt skapa ett sammanhängande område där värdekärnorna befinner sig i kontakt med varandra och där arterna kan sprida sig inom området utan fragmenterande gränser. Reservatet ska på sikt också fungera som en spridningskälla för hotade arter till det omgivande landskapet.

I skötselplanen anges i förekommande fall rödlistekategori för arter som omfattas av Artdatabankens rödlista 2015. Den svenska rödlistan är ett mått på arters utdöenderisk i landet och kategorierna är följande:

NT = Nära hotad

VU = Sårbar

EN = Starkt hotad

CR = Akut hotad

Arter inom kategorierna VU, EN och CR omfattas av begreppet ”hotade”.

1. SYFTET MED RESERVATET

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och restaurera öppna och trädklädda ängs- och betesmarker så att de biologiska värdena knutna till såväl markflora som trädskikt bevaras och stärks
- områdets skogar ska bevaras som, eller vid behov restaureras till, naturskogar med gamla träd och en varierad och flerskiktad struktur med god förekomst av död ved i olika nedbrytningsstadier
- det rörliga friluftslivet ska ges möjlighet till naturupplevelser i ett artrikt och vackert kulturlandskap

Syftet ska uppnås genom att:

- områdets skyddsvärda naturmiljöer bevaras genom föreskrifter som förhindrar skogsbruk, rationalisering av jordbruket och olika typer av exploatering
- befintliga ängs- och betesmarker hävdas och igenväxande marker restaureras där också livsmiljöer kan nyskapas för att värna skyddsvärda arter
- områdets skogar i huvudsak får präglas av naturlig dynamik. Områden påverkade av skogsbruk restaureras för att utvecklas mot naturliga blandskogar, där också livsmiljöer kan nyskapas för att värna skyddsvärda arter
- lämpliga åtgärder för att främja upplevelsevärdena vidtas

2. ADMINISTRATIVA DATA

Tabell 1. Administrativa data

Naturresevatets namn	Hässlebacken
NVR-id	2048559
Län	Kronoberg
Kommun	Ljungby
Distrikt	Ryssby
Gränser	Enligt karta, bilaga 1
Lägesbeskrivning	19 km öster om Ljungby
Centrumkoordinater	X: 453551, Y: 6297529
Kartblad Index 100 km	62E
Naturgeografisk region	SÖ Smålands skog-/sjörik slätt
Huvudsaklig objektkategori	O, Odlingslandskap med ängar och betesmarker
IUCN-kategori	IV, Habitat/Artskyddsområde (Habitat/Species Management Area)
Fastigheter och ägarkategori	Hollborna 1:10 Naturvårdsverket
Servitut/rättigheter/ samfälligheter	Officialservitut 0781IM-09/4480.1 <i>Kraftledning</i> E.on Elnät Sverige AB Officialservitut 0781IM-10/17331.1 <i>Kraftledning</i> E.on Elnät Sverige AB Officialservitut 0781-82/22.1 <i>Väg</i> Hässlebacken 2:3 Officialservitut 0781-05/49.1 <i>Väg</i> Hässlebacken 1:2 Officialservitut 07-RYS-309.2 <i>Väg</i> Hollborna 1:13
Sakägare	Enligt bilaga 3
Areal	Totalareal 24,5 ha, varav 24,4 ha land och 0,1 ha vatten
Förvaltare	Länsstyrelsen i Kronobergs län

Tabell 2. Prioriterade bevarandevärden

Typ	Värde
Naturtyper	Betesmark, blandskog, sumpskog
Strukturer	Artrika gräsmarker, gamla träd, multnande ved
Arter	Slättergubbe, svinrot, gullviva, lunglav
Friluftsliv	Naturupplevelser i ett artrikt och vackert landskap

Tabell 3. Naturtyper enligt nuvarande förhållanden (KNAS) och enligt bevarandemålen.

Naturtyp	Areal enligt nuvarande förhållanden (ha)	Areal enligt bevarandemålen (ha)
Tallskog	3,4	0
Granskog	3,4	0
Barrblandskog	1,2	0
Barrsumpskog	6,8	9,7
Lövblandad barrskog	1,9	5,3
Triviallövskog	2,3	0
Ädellövskog	0,4	0
Triviallövskog med ädellövinslag	0,9	0
Ungskogar inklusive hyggen	1,5	0
Övriga skogsimpediment	0,1	0
Våtmark	0,5	0
Odlad mark	0,3	0
Betesmark	1,6	9,4
Övrig öppen mark	0,1	0
Sjöar och vattendrag	0,1	0,1
SUMMA	24,5	24,5
Varav produktiv skogsmark	21,7	

3. HISTORISK OCH NUVARANDE MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

Naturreseptatet består av delar av en äldre ensamgård, Hässlebacken, som är en gammal administrativ enhet som inte delats upp i flera brukningsenheter. Den västra delen av reservatet är gårdens inägomark, där åker och äng ligger samlat, medan den östra delen av området utgör tidigare utmarksbeten. Längst i öster ligger en våtmark, vinterkärret, som använts för torvbrytning under första halvan av 1900-talet.

Under 1100- och 1200-talet karaktäriseras denna del av landet av den så kallade tidigmedeltida nyodlingen, då jordbruket befann sig i en expansionsfas och många nya marker uppodlades eller omvandlades till äng. Det kallare klimatet under järnåldern hade tidigare medfört en omställning av jordbruket till systemet med inäga och utmark och detta brukningssätt karaktäriserade den tidigmedeltida nyodlingen då mycket stora arealer av Kronobergs län lades under lien.

Ensådesbruket, där gårdens alla åkrar besåddes årligen och gödslades i mån av tillgång, beskrivs ofta som karaktäristiskt för Kronobergs län, där denna brukningsform har fått stor spridning i tid och rum. I övriga delar av landet övergick många byar istället till två separata gårdar med åker och äng, vilket förknippas med det så kallade tvåsådesbruket, där åkrarna i respektive gårde trädades vartannat år för att förbättra förutsättningarna för maximal produktion

utifrån den mängd kreatursgödsel som fanns tillgänglig i byn. Även tresädssystem med tre gårderna där åkermarken trädades vart tredje år var vanligt på många håll. I Hässlebacken finns inga historiska kartor över inägomarken där gårdssystemet kan utläsas.

Två eller flera gårderna i inägomarken innebär att delar av jordbruksmarken kan trädas vid t.ex. olämpliga väderförhållanden eller brist på gödsel. Sådana hävduppehåll skapar extra goda förutsättningar för arter beroende av blommande örter under hela sommarhalvåret. Även om all åkermark ligger i ett enda gårde (som i det typiska ensädssystemet) skapade bristen på tillgänglig gödsel dynamik i hävden från år till år. Det var helt enkelt omöjligt att över tid bedriva ett årligt intensivjordbruk med stora gödselgivor i hela åkergården.

En annan faktor som påverkade hävdintensiteten i de gränsbygder som Kronobergs län under många århundraden utgjorde var de svensk-danska krigerna som återkommande drabbade regionen. Både utskrivningar av soldater och den brända jordens taktik påverkade jordbrukets produktionsförmåga i länet högst väsentligt fram till 1700-talet. Lägg därtill agrarkrisen som en följd av digerdöden under 1300-talet och en slags metadynamik i jordbrukets intensitet i Kronobergs län under perioden 1100 till 1700 framträder. Hässlebacken var dessutom ett rusthåll (se nedan), vilket innebär att gården bemannade en ryttare med tillhörande häst. Detta fick till följd att arbetskraften på gården minskade i krigstid. Dynamiken i stort och smått skapade variation i hävden, vilket över tid skapat förutsättningar för en koncentration av biologisk mångfald i det småskaliga jordbrukslandskapet. Brist på tillgänglig näring, samt en variation av slätter, bete, träda, bränning och lövtäkt skapar över tid många olika ekologiska nischer med förutsättningar för en rik biologisk mångfald. Kunskapen om detta ligger till grund för de skötselåtgärder som föreslås i föreliggande skötselplan.

Gårdarna i trakten omfattades av storskifte på utmarken genomfört 1797 och Hässlebacken omnämns då som ett Kronoskatterusthåll vid Sunnerbo kompani under Smålands lätta kavalleri. Ägare var vid denna tid en Olof Sundqvist. Rusthållen var skattebefriade brukningsenheter som i utbyte tillhandahöll en beriden soldat åt krigsmakten.

Storskiftet omfattade två delar av Hässlebackens utmark, dels sörehage i sydost, dels oxhagen i nordväst. Sörehage motsvarar idag i huvudsak skogsdelen av naturreservatet medan oxhagen till största delen är belägen på en angränsande fastighet, utanför reservatet.

Skogen har med tiden tagit över större delen av naturreservatet och huvuddelen av skogsmarken är påverkad av skogsbruk. Delar av den gamla inägomarken har vuxit igen eller planterats med gran. Efter att torvbrytningen upphört i vinterkärret har området vuxit igen med tallskog. Kring gårdscentrat har den gamla inägomarken övergått från åker och äng till betesmark, vilket medfört att hävdgynnad flora fortfarande finns kvar i området. Det finns en kontinuitet på äldre lövträd i och kring inägomarken.

4. OMRÅDETS BEVARANDEVÄRDEN

4.1. GEOVETENSKAPLIGA VÄRDEN OCH FÖRHÅLLANDEN

Berggrunden i området består av gnejs. Sumpskogarna växer på torvmark och i vinterkärret har torv brutits. I torvmarkerna finns flera moränbackar med sandigt material bevuxna med i huvudsak tall.

4.2. BIOLOGISKA VÄRDEN

Naturreservatets högsta biologiska värden är knutna till det öppna odlingslandskapet med tillhörande äldre lövträd. I betesmarkerna växer bl.a. slättegubbe (VU), gullviva och svinrot. På äldre lövträd växer lunglav (NT). Odlingslandskapet ska, genom att intilliggande granskog avverkas, utökas i enlighet med skötselplanen.

De delar av sumpskogarna som inte varit föremål för torvtäkt består av gammal skog och har höga naturvärden. I nordost, på gränsen mot naturreservatet Målaskogsberg, ligger Hässlebackagöl som är en mindre myrsjö omgiven av öppen våtmark och sumpskog. Den äldre blandskogen på fastmarken mellan vinterkärret och inägomarken domineras av tall. Skogen är redan idag gammal, men kan få högre naturvärden genom att skötselåtgärder inriktade mot att skapa ett större inslag av löv och tall, mer död ved och tunnare humustäcke genomförs i området.

I och med att odlingslandskapet innehåller äldre ädellövträd förstärker området värdena knutna till ädellövskog i naturreservatet Målaskogsberg, som angränsar Hässlebacken i nordost. Söder om Målaskogsberg ligger byn Långhult, som också har stora naturvärden knutna till ädellövskog. Sammantaget bildar Hässlebacken, Målaskogsberg och Långhult ett större sammanhängande område med höga naturvärden knutna till såväl odlingslandskap som ädellövträd, där områdets sammanlagda storlek och konnektivitet bidrar till att höja värdena ytterligare.

4.3. KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Hela inägomarken utgör en registrerad fornlämning i form av fossil åkermark bestående av rösen och terrasskanter. I detta område står även en linbastu, som är den enda byggnad som finns bevarad inom reservatet. Områdets långa historik som odlingslandskap och den obrutna kontinuiteten vad gäller betesdrift utgör ett mycket stort kulturhistoriskt värde. Floran i gräsmarken är en kulturprodukt som även medför höga naturvärden.

I reservatets sydvästra spets finns en väghållningssten som är en registrerad fornlämning. Väghållningsstenarna markerade gräns mellan vägsträckor med olika väghållare (gårdar med ansvar för vägunderhållet) och de flesta restes mellan åren 1850 och 1900. På stenen står att läsa texten ”Boxabygd”, vilket är en variantform av ortnamnet Buxabygd, en by belägen väster om Hässlebacken. Stenen markerar att bönderna i Buxabygd haft ansvar för vägunderhållet på sträckan.

4.4. FRILUFTSLIV

4.4.1. Tillgänglighet

Området nås enkelt via bil från riksväg 25 mellan Ljungby och Alvesta i norr eller från länsväg 610 mellan Ljungby och Vislanda. Busshållplats finns vid väg 610.

4.4.2. Slitage och störningar

Risken för slitage och störningar från det rörliga friluftslivet bedöms som liten.

4.5. ANLÄGGNINGAR

En linbastu finns centralt i inägomarken.

5. GENOMFÖRDA INVENTERINGAR OCH DOKUMENTATION

Lantmäteriet, 1950. *Ekonomiska kartan Sunnerå J1335E0a52 och Tjurken J133-5E0b52.*

Länsstyrelsen i Kronobergs län, 2002-2004. *Ångs- och betesmarksinventering.*

Länsstyrelsen i Kronobergs län, 2009. *Fältgentiana i Kronobergs län.*

Naturvårdsverket, 2007. *Åtgärdsprogram för bevarande av hotade åkerogräs.*
Rapport 5659.

Riksantikvarieämbetets Fornsök, 2018.

<http://kulturarvsdata.se/raa/fmi/html/10074501120001>

<http://kulturarvsdata.se/raa/fmi/html/10074501110001>

PLANDEL

6. SKÖTSELOMRÅDEN

Naturreseptatet är indelat i 6 skötselområden, se skötselplanekartan (bilaga 2a).

6.1. BEVARANDEMÅL FÖR HELA OMRÅDET

Områdets hydrologi ska vara naturlig. Det ska finnas en variation av trädslag, trädålder, skiktning och olikformighet i träd- och buskskikt och det ska finnas gamla och grova träd, vidkroniga träd, hålträd och död ved i olika former och nedbrytningsstadier. Småskaliga naturliga processer som exempelvis trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom störningar, t.ex. insektsangrepp, översvämning, stormfällning eller brand ska påverka dynamik och struktur. Solexponerade, varma och vindskyddade miljöer och strukturer ska utgöra ett inslag genom en mosaik av helt öppna respektive glest beskogade delar, samt bryn. Områden som idag domineras av gran ska vårdas i riktning mot naturskogar där tall och löv dominerar eller i förekommande fall mot betesmark i enlighet med skötselplanen. Humustäcket ska vara tunt på fastmark med blottad jord genom tramp från kreatur, brand eller mekanisk påverkan.

Sent bete eller slåtter med efterbete ska präglade gräsmarkerna. Bete och slåtter får även förekomma i hela naturreseptatet. Igenväxningsvegetation ska inte förekomma i gräsmarker. Främmande, invasiva eller expansiva arter ska inte finnas i området. Området ska ha en rik kryptogam- och kärllväxtflora med typiska arter för respektive naturtyp.

6.2. GENERELLA RIKTLINJER OCH ÅTGÄRDER FÖR HELA OMRÅDET

Hydrologin i området ska återställas. Skogar påverkade av skogsbruk ska restaureras för att utvecklas mot naturliga skogar, där också livsmiljöer kan nyskapas för att värna skyddsvärda arter. Följande lista utgör exempel på skötselåtgärder som får utföras i hela området:

- hävd med bete, eller fagning, slåtter och därefter tillhörande efterbete för att gynna artrikedomen,
- igenläggning och dämning av diken,
- restaurering av biotoper i vattendrag,
- avverkning av träd, tillskapande och utplacering av död ved (inkl. död ved från områden utanför reservatet), röjning av sly, veteranisering, flytt av vindfällan,
- naturvårdsbränning,
- bekämpning av invasiva, främmande eller expansiva arter och, i gräsmarker, igenväxningsvegetation,
- uppsättning av fågel-, fladdermus- och insektholkar och andra åtgärder för att gynna dessa artgrupper,
- utsättning av i naturtyperna naturligt förekommande arter,
- skapande av jordblottor för att gynna växt- och djurliv.

Vid naturvårdsåtgärder ska lövträd generellt gynnas framför barrträd. Ädellöv, asp och sälg ska i sin tur gynnas framför övrigt löv. Tall ska gynnas på bekostnad av gran. Gran som avverkas i samband med skötselåtgärder får vid behov tas ut. Död ved av övriga arter lämnas i naturreservatet. Grenar och toppar (GROT) av samtliga trädslag får vid behov tas ut i samband med restaureringsåtgärder i gräsmark.

Grenar och fallna träd som bedöms vara farliga eller försvårar framkomligheten får flyttas till annan lämplig plats inom reservatet. I gräns mot tomter, vägar och stigar ska det inte finnas hängande eller döda träd som kan utgöra fara. I dessa gränser kan också punktinsatser göras för att skapa lämplig täthet och avstånd mellan träd och fastighetsgränser. Grenar som sträcker sig in över tomtmark kan vid behov beskäras.

För att förbättra förutsättningarna ytterligare för arterna i Hässlebacken bör hävden i gräsmarkerna bedrivas cykliskt över en period på 3 - 5 år t.ex. enligt följande: år 1: sent bete, år 2: sent bete, år 3: träda, år 4: bränning och sent bete/slätter.

Åkerbruk med spannmålsodling har sedan länge upphört i reservatet. Åkermarken i skötselområde 1 brukas istället som betesmark. För många arter beroende av markstörning utgjorde det förindustriella åkerbruket med små, relativt näringsfattiga, åkrar som brukades utan handelsgödsel och bekämpningsmedel en mycket viktig biotop. Exempel på sådana arter är åkerogräs, varav många nu är hotade, samt ett stort antal marklevande insekter beroende av blottad jord. Även själva grödan och den biotop den utgjorde under sommarhalvåret var viktig för många fågelarter, särskilt markhäckande sådana såsom kornknarr. Spillsäd var också en viktig resurs för många tättingar. Gräsparv och gulspärr har t.ex. minskat kraftigt i jordbrukslandskapet som en konsekvens av förändrad spannmålshantering. För att förbättra förutsättningarna för arter gynnade av förindustriellt åkerbruk får tidigare åkrar i skötselområde 1 användas för odling av så kallade allmogeåkrar. Odling av allmogeåkrar beskrivs närmare i det av Naturvårdsverket fastställda åtgärdsprogrammet för bevarande av hotade åkerogräs.

Inventeringar i Långhult, ett område strax öster om naturreservatet, har visat att många ängssvampar kan förekomma i fullslutna bestånd av ädellövskog och hassel, trots att grässvål saknas. Detta indikerar att en av de mest centrala betingelserna för ängssvamparna i trakten är att deras mycel inte konkurreras ut av mykorrhiza knuten till gran, tall och björk (ett konkurrensförhållande känt från andra undersökningar av ängssvampfloras betingelser). Utifrån detta bör det råda nolltolerans mot gran, tall och björk i de delar av naturreservatet som har förutsättning att hysa ovanliga arter av ängssvampar.

Om Länsstyrelsen bedömer att syftet och de uppsatta målen för skötselområden, naturtyper eller arter hotas av visst vilt kan Länsstyrelsen eller av Länsstyrelsen utsedd uppdragstagare bedriva jakt för att begränsa skador.

Om det finns risk för att restaureringsåtgärder inom naturreservatet kan påverka enskilda intressen utanför naturreservatet ska i så fall detta utredas och prövas i enlighet med miljöbalkens bestämmelser.

6.3. SKÖTSELOMRÅDEN

Tabell 4. Skötselområden

Typ av skötselområde	Antal delområden	Areal (ha)
1. Betesmark	1	5,2
2. Blandskog	1	1,3
3. Sumpskog och vattenmiljöer	1	9,8
4. Utvecklingsmark betesmark	1	4,2
5. Utvecklingsmark blandskog	1	4
6. Friluftsliv	-	-
SUMMA		24,5

Skötselområde 1: Betesmark (5,2 ha)

Beskrivning

Betesmarken är belägen kring det gamla gårdscentrat i reservatets nordvästra del. Skötselområdet är överlag kuperat och består av tidigare åkrar och slätterängar varvade om vartannat. Området hävdas i dagsläget genom fårbeta. Söder om skötselområdet finns intilliggande utvecklingsmark (skötselområde 4) som ska omföras till betesmark. Hässlebacken är en tidigare lokal för fältgentiana enligt Länsstyrelsens inventering 2009. Lunglav (NT) växer på lönn i betesmarken och här finns även en timrad linbastu.

Bevarandemål

Arealen silikatgräsmarker (6270) ska vara minst 5,2 ha. Sent bete med nötkreatur, slätter med efterbete eller odling av allmogeåker på tidigare åkermark ska präglade området.

Ädellövträd ska präglade trädskiktet och krontäckningen ska vara gles. Det ska finnas en variation av trädslag, trädålder, skiktning och olikformighet i träd- och buskskikt och det ska finnas gamla och grova lövträd, vidkroniga träd, hålträd och död ved i olika former och nedbrytningsstadier. Solexponerade, varma och vindskyddade miljöer och strukturer ska utgöra ett dominerande inslag genom en mosaik av helt öppna respektive gles beskogade delar, samt bryn. Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut, med undantag för år då vårbränning ska genomföras efterföljande år. Björk, gran och tall hålls borta för att gynna ängssvampar.

Området ska vara artrikt med typiska arter för naturtypen.

Skötselåtgärder

Områdena hävdas genom sent bete, slätter, bränning eller används som allmogeåker för att gynna arter beroende av sen hävd. Nötkreatur ska förekomma, gärna i kombination med häst, får och/eller get för att öka möjligheten till god avbetning då betessläppet är sent. Individer som orsakar barkgnag ska inte användas. Sambete med omgivande skötselområden får initieras då det bidrar till en viss störningsdynamik i skogsmiljön samt förbättrar förutsättningar för spridningen av arter inom naturreservatet. Delområden påverkade av invasiva, främmande eller expansiva arter eller av igenväxningsvegetation får vid behov vårdas enligt instruktioner för skötselområde 4.

Hävdcykeln inom skötselområdet över tre år kan t.ex. utformas enligt följande: år 1: sent bete, år 2: träda, år 3: bränning och sent bete/slätter, eller över fem år såhär: år 1: sent bete, år 2: träda, år 3: bränning och sent bete/slätter, år 4: sent bete, år 5: sent bete. Hävden ska anpassas efter arternas och naturtypens tillstånd inom skötselområdet, vilket innebär att utfallet av uppföljningen ska påverka valet av skötselform. Detta innebär i sin tur att sent bete, slätter, bränning och träda ska alterneras på ett för naturvärdena optimalt sätt.

- regelbunden hävd med bete där betessläpp ej sker före 1 augusti, detta för att möjliggöra kolonisation av slättergynnad flora inom området. Slätter, träda (under enstaka år) och bränning får också förekomma.
- björk, gran och tall ska avverkas för att gynna ängssvampar,
- hamling och veteranisering av lämpliga träd ska utföras vid behov,
- igenväxningsvegetation ska röjas,
- fältgentiana ska sås in,
- allmogeåker får uppodlas på tidigare åkermark,
- linbastun ska hållas i gott skick.

Skötselområde 2: Blandskog (1,3 ha)

Beskrivning

Området utgörs av äldre talldominerad barrblandskog på en fastmarksholme omgiven av barrsumpskogar (skötselområde 3). Gran och björk utgör ett inslag. Jorden är sandblandad och vissa jordblottor som åstadkommit genom tidigare schaktningar i området finns.

Bevarandemål

Arealen blandskog inom naturtypen taiga - blandskog (9016) ska vara minst 1,3 ha. Lövandelen ska öka så att områdena når definitionen av blandskog (krontäckning ≥ 30 % löv och ≥ 30 % barr) för skötselområdet som helhet.

Småskaliga naturliga processer som exempelvis trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. insektsangrepp, översvämning eller stormfällning ska påverka dynamik och struktur. Det ska finnas gamla träd och efterträdare till dessa. Det ska finnas hålträd samt stående och liggande död ved i olika nedbrytningsstadier. Ädellöv gynnas då det förekommer. Humustäcket ska vara tunt med blottad jord genom tramp från kreatur, brand eller mekanisk påverkan.

Området ska vara artrikt med typiska arter för naturtypen.

Skötselåtgärder

- tall och lövträd ska gynnas genom att vid behov döda gran och därmed skapa mer död ved (som lämnas i området),
- naturvårdsbränning får utföras,
- bete får förekomma,
- skapande av jordblottor för att gynna växt- och djurliv får utföras.

Skötselområde 3: Sumpskog och vattenmiljöer (9,8 ha)

Beskrivning

Skötselområdet består av sumpskogar på låglänta partier i och omkring det s.k. vinterkärret. Skogen är talldominerad och delar av området har varit föremål för torvtäkt. På flygfotot från 1957 syns torvgravar i detta område och 15 torvlor står vid denna tid utspridda i området. Skogen är i denna del alltså uppkommen efter 1957. I skötselområdet ingår även del av Hässlebackagöl som är en mindre myrsjö omgiven av våtmark och sumpskog. Gränsen mellan naturreservaten Hässlebacken och Målaskogsberg löper i ett större dike som i sin tur ansluter till ett dikessystem i denna del av reservatet. Hydrologin är i detta område negativt påverkad av markavvattning och det vore gynnsamt för naturvärdena med en återställning av ingreppen.

Bevarandemål

Arealen sumpskog inom naturtypen skogsbevuxen myr (91D0) och vattenmiljöer inom naturtypen myrsjöar (3160) ska vara 9,8 ha.

Hydrologin ska vara naturlig och det ska inte finnas några avvattnande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Vattenkvaliteten ska vara god. Småskaliga naturliga processer som exempelvis trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. insektsangrepp, översvämning eller stormfällning ska påverka dynamik och struktur. Det ska finnas rikligt med gamla träd och död ved i olika former, stående som liggande, inklusive levande träd med döda träddelar.

Området ska vara artrikt med typiska arter för respektive naturtyp.

Skötselåtgärder

- den naturliga hydrologin ska återställas genom att befintliga diken läggs igen.

Skötselområde 4: Utvecklingsmark betesmark (4,2 ha)

Beskrivning

Området är beläget direkt söder om befintlig betesmark i Hässlebacken och består i huvudsak av tydligt skogsbrukspåverkade skogar i en ålder av 10 till 50 år där gran dominerar (4a). I västra delen finns ett påtagligt lövinslag med äldre överståndare av asp tillsammans med ett kraftigt uppslag av hassel (4b). Längst i öster finns en kulle med äldre tallar. En skogsbilväg löper genom området och på flera ställen finns äldre rösen, vilka vittnar om den tidigare markanvändningen i området. Skogsbilvägen korsas på ett ställe av ett mindre dike som medför viss markavvattning.

Bevarandemål

Hela skötselområdet ska på sikt uppfylla kraven för betesmark inom naturtypen silikatgräsmarker (6270) eller trädklädd betesmark (9070). Sent bete med nötkreatur, slåtter med efterbete med nötkreatur eller odling av allmogeåker på tidigare åkermark ska på sikt präglade området.

Hydrologin ska vara naturlig och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Ädellövträd ska präglade trädskiktet och krontäckningen ska vara gles. Det ska finnas en variation av trädslag, trädålder, skiktning och olikformighet i träd- och buskskikt och det ska finnas gamla och grova lövträd, vidkroniga träd, hålträd och död ved i olika former och nedbrytningsstadier. Solexponerade, varma och vindskyddade miljöer och strukturer ska utgöra ett dominerande inslag genom en mosaik av helt öppna respektive glest beskogade delar, samt bryn.

Området ska vara artrikt med typiska arter för naturtypen.

Skötselåtgärder

All gran avverkas och forslas bort tillsammans med tillhörande grenar och toppar, området hägnas in och bete påbörjas. I restaureringsskedet ligger fokus på att skapa grässvål och hålla tillbaks slyuppslag och betespåsläppet optimeras därför utifrån dessa betingelser (det kan alltså vara tidigt). Djurslag kan också varieras och kombineras utifrån deras respektive egenskaper som landskapsvårdare. Med tiden ska betespåsläppet senareläggas för att efter hand efterlikna skötseln i skötselområde 1. Allmogeåker får anläggas för att snabbt öka den biologiska mångfalden i området.

När restaureringsfasen är över vårdas området enligt instruktioner för skötselområde 1.

- all gran ska avverkas och forslas bort,
- området ska hägnas in och betas,
- återstående träd- och buskskikt ska danas genom återkommande röjningar och gallringar,
- den naturliga hydrologin ska återställas genom att befintliga diken läggs igen.

- utsättning av i naturtyperna naturligt förekommande arter får ske,
- allmogeåker får uppodlas på tidigare åkermark,
- nyhamling och veteranisering av lämpliga träd får utföras vid behov,
- död ved får läggas ut.

Skötselområde 5: Utvecklingsmark blandskog (4 ha)

Beskrivning

Skötselområdet består av yngre skog centralt i naturreservatet som fram till 2017 påverkats av skogsbruk. Huvuddelen av området utgörs av gallringsskogar av gran. Längst i söder är skogen delvis försumpad och påverkad av dikning. Här kan naturvärden snabbt uppstå om hydrologin återställs. På kullarna i området är jorden sandblandad.

Bevarandemål

Hela skötselområdet ska på sikt uppfylla kraven för blandskog inom naturtypen taiga - blandskog (9016). Lövandelen ska öka så att områdena når definitionen av blandskog (krontäckning ≥ 30 % löv och ≥ 30 % barr) för skötselområdet som helhet.

Hydrologin ska vara naturlig och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Småskaliga naturliga processer som exempelvis trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. insektsangrepp, översvämning eller stormfällning ska påverka dynamik och struktur. Det ska finnas gamla träd och efterträdare till dessa. Det ska finnas hålträd samt stående och liggande död ved i olika nedbrytningsstadier. Ädellöv och tall gynnas då de förekommer. Humustäcket ska vara tunt med blottad jord genom tramp från kreatur, brand eller mekanisk påverkan.

Området ska vara artrikt med typiska arter för naturtypen.

Skötselåtgärder

- den naturliga hydrologin ska återställas genom att befintliga diken läggs igen,
- huvuddelen av granen ska avverkas och forslas bort (i blötare partier kan gran kvarstå och eventuell avverkad gran lämnas),
- områdena ska sedan vårdas genom återkommande röjningar och gallringar för att på sikt uppnå kraven för naturtyp,
- naturvårdsbränning får utföras,
- skapande av jordblottor för att gynna växt- och djurliv får utföras,
- död ved får läggas ut,
- när restaureringsfasen är över vårdas området enligt instruktioner för skötselområde 2.

Skötselområde 6: Friluftsliv

Beskrivning

Naturreseptat saknar idag anläggningar för friluftslivet. Området gränsar till naturreseptat Målaskogsberg, som är ett av länets mest besökta naturreseptat. En strövstig som knyter samman Hässlebacken och Målaskogsberg kan lämpligen anläggas och sammanbindas med en led som tar besökare genom de mest sevärda delarna av Hässlebacken. Parkeringsplats och rastplats anläggs på lämpliga platser. Linbastun kan med fördel användas av friluftslivet.

Bevarandemål

Informationen i området ska vara lättillgänglig och bidra till att förhöja upplevelsen av besöket, genom att den är lättläst, fokuserar på upplevelser i området samt har informativa kartor. Informationen ska bidra till att syftet med områdesskyddet uppnås. Områdets friluftslivsanläggningar ska vara i gott skick och underlätta för besökarna.

Skötselåtgärder

- informationsskyltar ska sättas upp på lämpliga platser,
- parkering, stigar (vid behov med spänger) och rastplatser får anläggas och ska vid behov underhållas. En strövstig som tar besökare genom reservatets olika naturmiljöer anläggs lämpligen,
- Länsstyrelsens hemsida ska ha god information om området,
- gränsmarkering av området ska ske.

7. JAKT OCH FISKE

Enligt föreskrifterna är det förbjudet att jaga fågel, utfodra vilt eller anlägga åtel inom reservatet (saltsten för vilt får sättas upp i skogsmark). I övrigt inskränker inte naturreservatet rätten till jakt och fiske i området. Jakttorn får uppföras i skogsmark och tillhörande siktgata röjas i skogsmark.

8. BRÄNDER, STORM, ÖVERSVÄMNINGAR, INSEKTS- /SVAMPANGREPP

Vid händelser som medför att stora mängder träd dör och/eller faller omkull vid t.ex. storm, insektsangrepp eller översvämning gäller följande: All död ved från lövträd och tall lämnas inom området, men veden får vid behov flyttas till annat skötselområde eller om det är stora mängder till annat naturreservat. Om dessa händelser medför mycket stora mängder ris och toppar får delar av dessa tas ut. Eftersom det främsta syftet med naturreservatet inte är att skapa multnande ved av gran kan angrepp av insekter som riskerar att medföra betydande skada på grannfastighet åtgärdas genom borttransport, barkning eller motsvarande av gran.

9. BARNPERSPEKTIVET

Området ska genom information, stig och rastplats m.m. vara tillgängligt för både barn och vuxna.

10. UTMÄRKNING

Reservatsgränsen ska märkas ut vilket innebär att gränsmärken målas på träd och på stolpar som slås ned i marken. Gränsmärkena ska placeras så att det går att se från ett märke till nästa. Vid gränsmarkering i skogsmark ska i gränslinjen, med 0,5 m på vardera sidan reservatsgränsen, röjas en tydlig gata. Denna gata får vid behov underhållas av förvaltaren. De träd som avverkas i gränsgatan tillfaller fastighetsägaren som också själv får ta vara på dem eller låta dem ligga kvar. Reservatsgräns som sammanfaller med fastighetsgräns ska underhållas som fastighetsgräns på sedvanligt sätt. Reservatsgräns utmed väg placeras utanför vägområdet så att vägunderhållet inte påverkas av reservatet.

11. SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Tabell 6. Sammanfattande prioritering av skötselåtgärder

Skötselområde	Åtgärd	Prioritet, 1-3	Tidpunkt
1, 4	Bete	1	Löpande
1, 4	Bränning av gräsmarker	2	Vid behov
1, 4	Hamling (inkl. nyhamling)	1	Vid behov
1, 2, 4, 5	Avverkning/röjning av gran	1	Inom 5 år samt löpande
3, 4, 5	Återställning av hydrologin	3	Inom 10 år
4, 5	Naturvårdande röjning och gallring	1	Löpande
1	Byggnadsvård	3	Vid behov
Samtliga	Veteranisering	3	Vid behov
Samtliga	Gränsmarkering	1	Inom 5 år
Samtliga	Information om reservatet	1	Inom 5 år
Samtliga	Friluftsanordningar	2	Inom 10 år

Prioritet: 1= Högst, 2= Hög, 3= Lägre

12. FÖRVALTNING, TILLSYN OCH UPPFÖLJNING

Länsstyrelsen är ansvarig för att skötseln av reservatet följer fastställd skötselplan. Detta inkluderar dokumentation och uppföljning av utförda åtgärder.

Länsstyrelsen har även ansvar för den operativa tillsynen i naturreservat enligt 26 kap. miljöbalken genom att övervaka att föreskrifter, dispenser och tillstånd följs.

Uppföljning av bevarandemålen ska ske i enlighet med en uppföljningsplan för länets alla skyddade områden som framöver kommer att fastställas av Länsstyrelsen.

Uppföljning av utförda åtgärder och av bevarandemålen ligger till grund för en utvärdering av:

- om syftet med reservatet har uppnåtts,
- om bevarandemål och gynnsamt tillstånd uppnåtts i reservatet,
- om skötselmetoder behöver förändras,
- om en revidering av skötselplanen behövs.

BILAGOR

2a. Skötselplanekarta

